

A KISIPAROSSÁG ÚTJA

Irta: Székely Sándor

A polgári forradalomnak egyik volt alkotó eleme, a tudományos szocializmus kételtűje, túlnyomórésztben a polgári társadalom igáslova, a sok segéddel való dolgoztatásnak örökös vágyakozója és a gazdasági válságnak reménytelen szenvedője: a kisiparosság fordulóponthoz ért. És ezen a fordulóponton való stagnálás és az érintetteknek nagy száma, mely szám jelentős réteget jelent társadalmunkban, föltétlen megköveteli, hogy foglalkozzunk vele, mint gazdasági tényezővel, úgy a múltban, mint a jelenben és jövőben.

A kisiparosság a hajdani feudalizmus ellen harcoló kézműveseknek későre kinyúlott és elszaporodott utóda. A fejlődés folyamán ennek a rétegnek egyik főredője különböző pénzforgásoknak hasznérdekből följelődött Krupókká és Fordókká, míg nagy tömegük a főkécs termelési rendszer taposómalomában egymás ellen küzdve a munkavállalásnál (konkurencia) együttesen harcolt az adóhivatal ellen és egyformán viselte a gazdasági válság nyomását. A már előrehaladott törvények ellenére is dolgoztak és dolgoztak napi 12 órát is, mert szervezetlenségük folytán, ha az egyik nem elégítette ki a vevőt, korán is, későn is, akkor megcsinálta a másik és így tornázták fel egymás munkaidejét, de hogy közösen oldják meg ezt a kérdést, arra nem jutott sem idő, sem vállalkozó kedv.

A polgári állam csak megköveteli a neki járó részt polgáraitól (adófizetés, katonai kötelezettség), de polgári alkotmányában nincs pont arra, hogy a szegényebb népréteg életének befejező szakasza hogyan megy végbe és az a réteg, akinek egész élettevékenysége az emberiség létientartását szolgálta, magáramaradva szülőtömege a proletariátus és vágyalma a burzsoázia között von-szolja magát.

És ezeknek az adottságoknak természetes következménye lett, hogy a kisiparos dolgoztatott és ha nem volt kivétel, akkor maga dolgozta le a 12 órát naponta. Gyakori eset volt, hogy a munkása csak a törvényes időt dolgozta és ő megtoldotta még napi 2 órával, hogy aztán biztosabb legyen keresete. Ez a hajsza, ez a törtetés és munkában elnyomorodás két főokra vezethető vissza. Az egyik gazdasági, a másik lélektanji ok. Amióta az emberiség rájött, hogy munkával lehet a legkevesebb pénzt keresni, azóta csak a legszegényebb népréteg gyermekei mentek ipari pályákra, akiknek egész életükön keresztül jellemvonásuk lett a szegénységtől való erőszakos menekülés, ami csak nagyon kevésnek sikerült. A többinek a törekedése csak arra szorítkozott, hogy fiatal korában összetakarítson magának annyit, hogy azt a pár évet, amit már nem bír dolgozni, előre behiztosítsa. A második ok szintén a nyomortól való menekülésből fakad és pedig oly módon »hogy ha már nekem így kellett leélnem életemet, legalább az utódaim ne szenvedjenek ennyit«, — és az eredmény az lesz, hogy a taníttatott fiai és leányai mint kereskedelmi alkalmazottak, vagy mint tisztviselők, kevesebb fizikai munkával, de sokkal több gondal ugyanazt az életet viszik tovább.

A pénzszerzésnek és a szegénységtől való menekülésnek háboru esetén mindig új fejezete nyílik. A pénzt értékálló dolgokba fektetni iparkodó nagyközönség megszűnik vevő lenni és az azelőtt szolidan kiszolgáló kisiparosságnál az lesz az erkölcs, hogy minél drágábban csináljon meg valamit. Amikor ez a folyamat is kevésnek bizonyult, elkezdődik (leginkább várcsokban), a mások munkájának megvásárlása és újraeladása, amire nincs munkabér, vagy ha kell is valamit alakítani rajta, a lényeg mégis csak abban rejlik, »hogy drágábban ad-

jan el, miut mennyiért megvettem.» Bár a futam befejezése után az összeszedett pénz kifolyt a markából, ugyanott áll, miut háború előtt, de útközben rásütöttek a feketézők bélyegét.

Minden társadalmi rendszerváltozás után az a népréteg, amely odatarozónak érezte magát a bukott rendszerhez, megrendül és új utakat kezd keresni és ha a dolgokat jól látja és már megunta a múltat, akkor meg is marad az új uton. Nálunk a felszabadulás után ez megtörtént. A kisiparosságnak 80%-a a szövetkezeti rendszerbe látta jövőjét, de csak egy nagyon kis réteg valósította meg és annak is egy része később visszalépett! Az ok világos. Nem tudtak helynyugodni, hogy egy meghatározott összegért dolgozzanak és nem volt meg a gazdasági előrelátásuk, hogy az alacsony kereset nem alacsony, hanem az árak nem reálisak még és magán a kisiparosságon is mulik, hogy az árak lejjebb ereszkedjenek és a pénznek nagyobb legyen a vásárlóereje.

A kisiparos, mint gazdasági tényező a gyáripár fejlődésével párhuzamosan szorult vissza. Különösen gyors ütemben ment ez végbe azon iparcikkek terén, melyeknek az előállítása tömegesen lehetséges. De mivel a gyáripár arra törekszik, hogy minden közszükségleti cikket ő állítson elő, a kisipárnak fokozatosan a javításra és a minőségi munkára kellett áttérnie, mely folyamat tovább tart, sőt a helyzet meggyorsult, mert a mi gyáraink hamarosan megkapják az utasítást a minőség szemelött tartására és minél nagyobb felemelésére. Emlékszünk még rá, hogy a konyhabereendezési cikkek előállítása valamikor teljes egészében a kisiparosoké volt, míg ma ugy a fa, mint a fémárak előállítása teljes egészében a gyáripár kezében van. Arra is emlékszünk, hogy a háború előtt már voltak gyárban előállított cipők, melyek minőségileg felülmúlták a kisipari cipészek munkáját. Ha ehhez a felsorolt jelenségekhez még hozzászámítjuk, hogy a mi munkásaink öntudatának felemelkedése lényegesebben gyorsabb ütemben megy, mint a háború előtt és a májusj verseny eredményei igazolják, hogy az állami üzemekben dolgozó munkásaink meg fogják valósítani az előttük álló feladatot.

Látva a tendenciát, előre megmondhatjuk, hogy a cipő és a konyhabereendezési ipar sorsára jut a szabó- és a bútóripár is, s ez rövidesen be is következik. Az a kérdés merül fel most, hogy az érdekeltek tudomásul veszik-e ezt a törvényszerűséget, vagy csodavárással fogják eltölteni az időt. A bútóripárban a központosítást minden körülmények között végre kell hajtani ha az érdekeltek azt nem akarják, hogy a gazdasági élet hullámváza szakadatlanul meztelenre ne vetköztesse őket. Igaz, hogy nálunk már nem lesz válság, de időt helyette a tervgazdaság, melynek az a célja, hogy minél olcsóbbá tegye az árut, hogy minél nagyobb tömegek vásárolhassák azokat a dolgokat, melyeket azelőtt csak egy kis réteg vásárolt. Már most a helyzet az, hogyha az érdekeltek nem lesznek képesek ezt megvalósítani, akkor városi vagy állami tőkével, de förtetlen megvalósítják. Ami a szövetkezeti rendszert illeti, mondjuk meg egészen őszintén, nálunk azt tapasztaljuk, hogy a kisiparosok voltak azok, akik legelőször otthagyták a szövetkezeteket, ha a miértre akarunk válaszolni, akkor csak azt mondhatjuk, hogy nem volt meg a tisztánlátás, hogy a mostani kevés jövedelem egy év múlva jó lesz és meg lesz az az előnye, hogy mindenestre biztosítja a megélhetést. De a kisiparosságnak a szövetkezetekből kivált része (cipészek) azt bizonyítják, hogy ki akarja még használni az időt és még egy kicsit halászni akar a zavarosban és aztán legyen ami lesz, a tévedés ott van, hogy a konsolidáció sokkal gyorsabban megy, mint ahogy előrelátni lehetett és nagyon sok dologban hamarabb fog eljönni a »már késő«, mint ahogy előrelátva volt.

Mivel tehát a kisiparosság nagyrésze továbbra is megmaradt és dolgozik, foglakozni kell vele, hogy milyen körülmények között lehet megszabadítani a

múl: hubától. A kisipar legtöbb ágának szétszórtnak kell lenni a városban, mint a fűszerüzleteknek, tehát szövetkezeti alapon se lehetséges erősebb koncentráció, de azt meg lehet csinálni, hogy három kis javítóműhelyből csinálják egyet, erősebbet. A meglévő gépeket úgy csoportosítani, hogy abból jusson minden-hová, és észszerűen ki legyen használva. Azon szakmáknál, ahol nem lehet be-tartani a nyolcórás munkaidőt, ott megszapordított létszámmal két műszakban meg lehet oldani a kérdést oly formán, hogy az egyik csoport korábban kezdje, a másik csoport későbbben hagyja abba a maga 8 óráját. Az aggkori biztosítás minden körülmények között szükséges és a szövetkezeti rendszeren kívülma-radtaknak minél előbb azon kell lenniök, hogy az aggkori biztosítás részére egy egészséges alapot létesítsenek. Ilymódon megszabadulnak az öregségi na-pok reménytelen kísértetétől és valószínűleg ezen kérdés megoldása után a kisiparosság is nyugodtabb és egészségesebb életet él.

Az anyag beszerzése a jelenlegi központi problémája a kisiparosságnak. És az események menete azt mutatja, hogy ez a probléma lekötő teljes aktivitá-sát és a távolabbi dolgokkal nem tud foglalkozni. Pedig az anyaghiány nem új keletű, valami ebből még a múlt háború után keletkezett és hogy ez megol-dódik az bizonyos, mert már indult a folyamat, hogy egyes nyersanyagokat és egyes iparcikkeket kínálják megvétele. Tehát tudniuk kell, hogy az anyagel-látás megoldódása után az árak ismét csökkenni és a jelenlegi szervezeten állapot nem garancia arra, hogy nem fogja-e maga az iparosság az árakat oda vinni, ahol 1933-ban voltak.

Legelemibb kérdés az iparosság aggkori biztosítása, ezt kell szemelőtt tar-tani és a dolgokat ezen keresztül kell nézni. Mármost a szövetkezeti rend-szerben ez a kérdés automatikusan megoldódik és ha az idősebb iparosnemze-dék okosan nevelj az utánpótlást, akkor gyorsan leperog a munka ideje és a kiöregedett dolgozó hamarabb nyugdíjba mehet. Ami a legfontosabb, eltűnik az egymást megölni akaró konkurencia, amiből mindég a harmadik félnek volt haszna. Az aggkori biztosítást szövetkezeten kívül is meg lehet oldani, de a többi hátszát aligha és ha hozzá számítjuk, hogy az iparosság nagy többsé-gének az értelmi színvonala milyen alacsony, akkor egyenesen elképzelhetetlen. Mármost az első visszariadás után nyugodtabb légkörben alaposabban meg kellene vizsgálni a szövetkezeti kérdést és föltétlen meg fogják találni azokat az előnyöket, amelyekre az iparosságnak igazán szüksége van.

Tény, hogy nálunk jelenleg mindenkinek a fizetése alacsony, számtalan egyetemi végzettségű embert tudnánk felsorolni, akinek a fizetése nem éri el a haví 3.600 dinárt: az is kevés, amit a szövetkezeti kereten belül a tagok kapnak, de nem kell-még féltév sem és a mai fizetések mellett, úgy az állami, mint a szövetkezeti alkalmazottak és tagok megbéké'nek a helyzettel.

Az a kérdés most, hogy az a kis számú élcsapat, amely az iparosság nagy tömege helyett gondolkozni szokott, foglalkozott-e már mélyebben az iparos-ság jövőjének kérdésével, vagy az eseményekre bizza a dolgot, ha nem, akkor sokáig nem szabad várni vele, mert a felsorolt problémák megoldásra várnak és jobb, ha maguk az érintettek oldják meg, mintha a fejlődés törvényszerűsége várszi a dolgokat nyugvópontonra.



»A történelmi materializmus nagy tudományos érdeme éppen az, hogy fölfedte a néptömegek szerepét a történelemben és bebizonyította, hogy a tömegek döntik el a történelem sorsát.« (Leonov)